

Bid rigging vo verejnom obstarávaní

Čo je bid rigging vo verejnom obstarávaní?

Kolúzia v procese verejného obstarávania (súčasť tzv. bid rigging praktiky) je osobitnou formou kartelu. V rámci tejto protisúťažnej praktiky sa účastníci tendra, verejnej súťaže vopred dohodnú o vzájomnom nekonkurovaní si, čím je zmarený účel a cieľ verejného obstarávania.

Rizikové indikátory

Pri kontrole dokumentácie z verejných obstarávaní a zisťovaní podozrivých indícií nasvedčujúcich prípadnú koordináciu uchádzačov v súvislosti s podávaním ponúk vo verejnom obstarávaní je potrebné vychádzať primárne z overiteľných faktov, podkladov a informácií. Jedinečným zdrojom takýchto informácií je dokumentácia z verejného obstarávania. Môže obsahovať významné množstvo znakov, resp. indícií, ktoré nie je možné vysvetliť inak, ako spoluprácou subjektov, ktoré ponuky predkladali. Ďalším zdrojom takýchto informácií, ktoré v spojitosti s indíciami vyplývajúcimi z dokumentácie verejného obstarávania indikujú možnú koordináciu uchádzačov, môžu byť aj skutočnosti vyplývajúce z iných prameňov (napr. medializované informácie, vyhlásenia uchádzačov prostredníctvom médií, prešetrovania vedené inými orgánmi a pod.).

Zvýšené podozrenie vyvoláva súčasný výskyt viacerých podozrivých okolností v podobe detegovaných rizikových indikátorov, a preto je nevyhnutné podrobiť dostupnú dokumentáciu a informácie o priebehu príslušného verejného obstarávania kontrole zameranej na výskyt všetkých rizikových indikátorov uvedených nižšie.

Pri kontrole verejných obstarávaní a zisťovaní podozrivých okolností nasvedčujúcich prípadnej koordinácii uchádzačov je nevyhnutné začať posúdením formálnych a obsahových číť dokumentácie viažucej sa k príslušnému verejnému obstarávaniu.

Čím je viac identifikovaných rizikových indikátorov, tým je väčší predpoklad kolúzie v príslušnom prípade, ako aj relevantnejší podnet zasielaný Protimonopolnému úradu Slovenskej republiky.

V neposlednom rade je nevyhnutné prístup k vyhodnocovaniu detegovaných rizikových indikátorov upraviť aj so zreteľom na významné narušenie výrobnodistribučných reťazcov, s tým súvisiace výpadky v zásobovaní a prudké zmeny v cenách tovarov a služieb v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19, ako aj bezprecedentnej vojenskej agresie Ruska na Ukrajine, aby úrad nedostával podnety na zmeny v cenových hladinách spôsobených infláciou, či v prípade stiahnutia ponúk pri výpadkoch dodávok súťažiacim uchádzačom.

Prehľad rizikových indikátorov a ich popis

Prehľad sa nachádza v tabuľke na nasledujúcich stranách tohto dokumentu.

Rizikový indikátor	Popis rizikového indikátora
<p><i>Podozrivé indície v dokumentácii z verejného obstarávania</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - rovnaký rukopis, druh písma, úprava dokumentov <ul style="list-style-type: none"> o z dokumentov je zrejmé, že boli vytvorené jednou osobou alebo, že jeden z uchádzačov postúpil svoju ponuku ostatným uchádzačom o ponuky obsahujúce nezvyčajné čísla tam, kde by sa očakávali čísla zaokrúhlené na stovky, resp. tisícky - použité rovnaké kancelárske potreby <ul style="list-style-type: none"> o rovnaký atrament pri podpise, rovnaký papier, rovnaké obaly, znaky svedčiace o použití rovnakej tlačiarne - rovnaké chyby v dokumentoch <ul style="list-style-type: none"> o pravopisné, matematické - metadáta elektronicky predkladanej dokumentácie v rámci ponuky jednotlivých záujemcov alebo uchádzačov vykazujú podozrivé spoločné znaky, referencie alebo nesúlad vo vybraných sledovaných oblastiach (napr. rozpor s chronológiou tvorby príslušných podkladov, odkazy na autorov dokumentu a pod.) - rovnaké chyby v jednotlivých dokumentoch, napr. pravopisné chyby, tlačiarenské chyby (rovnaké nedostatky tlače), matematické chyby (identické chyby v počítaní) - zhodné nepravidelnosti, napr. zoradenie dokumentov do ponuky s prehodenými stranami, chybné číslovanie strán - dokumenty v elektronickej forme ukazujú, že ich vytvorila alebo upravovala jedna osoba - obálky od rôznych uchádzačov majú podobné poštové pečiatky, sú zasielané z jednej pošty, majú rovnaké frankovacie značky a známky, na podaciích lístkoch je rovnaký rukopis, čísla kolkov v rôznych ponukách na seba nadväzujú

Rizikový indikátor	Popis rizikového indikátora
	<ul style="list-style-type: none"> - niekoľko ponúk (alebo akýchkoľvek iných dokumentov, napr. žiadostí o vysvetlenie súťažných podkladov) je posielaných z rovnakej emailovej adresy alebo naraz prostredníctvom jedného kuriéra, resp. z jednej IP adresy - dokumenty o cenových ponukách obsahujú veľký počet opráv ako gumovanie, škrtenie alebo iné viditeľné zmeny - ponuky jedného uchádzača obsahujú jednoznačný odkaz na ponuky ostatných konkurentov, v hlavičke sa vyskytuje telefónne číslo iného uchádzača alebo sa využíva hlavičkový papier konkurenta - ponuky viacerých uchádzačov obsahujú podstatný počet rovnakých odhadov nákladov na jednotlivé položky
Neúspešný uchádzač je zazmluvnený úspešným uchádzačom ako subdodávateľ	<p>Je zistená skutočnosť, že s uchádzačom, ktorý bol v súťaži vyhodnotený ako neúspešný, uzavrel úspešný uchádzač v rámci plnenia predmetnej zákazky subdodávateľskú zmluvu.</p>
Medzi uchádzačmi je majetkové alebo personálne prepojenie	<p>Medzi úspešným uchádzačom a iným uchádzačom je majetkové alebo personálne prepojenie (napr. štatutár úspešného uchádzača a štatutár neúspešného uchádzača sú spoločne štatutárnymi zástupcami aj v inom subjekte (ktorý mohol alebo aj nemusel predložiť ponuku).</p> <p>Pozn.</p> <p>Pokiaľ sa verejného obstarávania zúčastnia subjekty patriace do jednej ekonomickej skupiny, úrad nemá právomoc zasiahnuť. Prípadné dohody medzi nimi nie je možné postihnúť ako kartel, keďže v rámci ekonomickej skupiny nemajú všetky subjekty možnosť nezávisle určovať svoje správanie.</p> <p>Môže však existovať dôvod na vylúčenie takýchto uchádzačov podľa § 40 ods. 8 písm. d) zákona o verejnom obstarávaní (zákona č. 343/2015 Z. z.), ak bolo na základe dôveryhodných informácií zistené, že obsah ponúk predložených majetkovo prepojenými uchádzačmi bol „nariadený“ od ich spoločnej materskej obchodnej spoločnosti a ich ponuky boli v procese príslušného verejného obstarávania predkladané koordinovane.</p>

Rizikový indikátor	Popis rizikového indikátora
Niektorí uchádzači predkladajú ponuku, avšak nespĺňajú rozsah požiadaviek pre účely splnenia podmienok účasti/požiadaviek na predmet zákazky	<i>Ponuku predložili uchádzači, ktorí zjavne nespĺňajú podmienky účasti alebo požiadavky na predmet zákazky (napr. nedosahujú požadovaný obrát, nedisponujú požadovanými referenciami).</i>
Dvaja alebo viacerí uchádzači predkladajú spoločnú ponuku (ako skupina dodávateľov), avšak aspoň jeden z nich je dostatočne kvalifikovaný aby mohol podať ponuku sám	<i>V súťaži je identifikovaný dodávateľ, o ktorom je všeobecne známe, že je kvalifikovaný podať ponuku aj bez vytvorenia skupiny dodávateľov, napriek tomu sa súťaže zúčastňuje v rámci spoločnej ponuky dvoch alebo viacerých dodávateľov.</i>
Predloženie tieňovej (krycej) ponuky („cover bidding“)	<ul style="list-style-type: none"> - <i>určitý uchádzač alebo uchádzači predložia vyššiu cenovú ponuku ako vopred dohodnutý úspešný uchádzač</i> - <i>určitý uchádzač predloží cenovú ponuku, ktorá je príliš vysoká na to, aby bola akceptovaná</i> - <i>určitý uchádzač predloží ponuku s podmienkami, ktoré sú pre verejného obstarávateľa neakceptovateľné, resp. v rozpore so súťažnými podkladmi</i>
Zrušenie cenovej ponuky („bid suppresion“)	<ul style="list-style-type: none"> - <i>niektorí uchádzači neočakávane stiahli svoje ponuky</i> - <i>pravidelní uchádzači o určitý typ zákazky nepredložili ponuku, aj keď sa očakávala ich účasť, keďže v iných súťažiach na obdobný predmet zákazky ponuku predložili</i>
Nízky počet ponúk/žiadostí o účasť	<i>V rámci súťaže bol predložený nízky počet ponúk alebo žiadostí o účasť (1 až 2).</i>

Rizikový indikátor	Popis rizikového indikátora
<i>Podozrivé schémy v stanovovaní cien</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>ceny predložené uchádzačmi sa oproti úspešnej ponuke zvyšujú o pravidelný %-ny prírastok</i> - <i>na stanovenie ceny sú pri viacerých uchádzačoch použité rovnaké kalkulácie (cenový index)</i> - <i>hodnoty všetkých predložených ponúk sú v porovnaní s predpokladanou hodnotou zákazky buď nad touto hodnotou, alebo tesne pod ňou</i> - <i>výsledná suma ponuky úspešného uchádzača je neprimerane vysoká vzhľadom na sumy, ktoré vie RO porovnať z verejne dostupných zdrojov alebo z vlastných databáz a zdrojov informácií o hodnotách podobných tovarov, prác a služieb</i> - <i>zľavy neboli ponúknuté, aj keď ide o trh, kde sú zľavy pravidelne poskytované</i> - <i>ceny sú použité ako signalizácie v e-aukciách alebo pri zákazkách zadávaných s využitím elektronického trhoviska</i>
<i>Podozrivé vyhlásenia a správanie</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>vyhlásenia naznačujúce, že určitý uchádzač pozná (nezverejnené) ceny alebo details ponuky iného uchádzača, alebo vopred „pozná“ úspešného uchádzača</i> - <i>vyhlásenia, že určití uchádzači nepredávajú tovary alebo neponúkajú služby v určitej oblasti alebo určitým odberateľom</i> - <i>použitie rovnakej alebo podobnej terminológie pri vysvetľovaní ponuky alebo vysvetľovaní mimoriadne nízkej ponuky</i> - <i>niekoľko uchádzačov adresovalo verejnému obstarávateľovi rovnaké žiadosti o vysvetlenie súťažných podkladov</i>
<i>Rotácia úspešných uchádzačov podľa regiónu, typu služby, tovaru alebo práce („bid rotation“)</i>	<p><i>Zloženie uchádzačov, ktorí predložili ponuku, je pri viacerých súťažiach takmer rovnaké, pričom ako úspešný je vyhodnotený vždy iný uchádzač, a to v závislosti od regiónu alebo typu služby, tovaru, alebo práce, alebo podľa typu zákazníkov a pod.</i></p>

Rizikový indikátor	Popis rizikového indikátora
Niektorí uchádzači predkladajú opätovne svoju ponuku, avšak nikdy nie sú úspešní	Vo viacerých súťažiach je možné identifikovať rovnakého uchádzača, ktorý sa zúčastní postupu VO, ale nikdy nie je úspešný.
Podozrivé schémy v stanovovaní cien	<ul style="list-style-type: none"> - v súťaži je možné pozorovať náhly pokles ponukových cien (v porovnaní s inými súťažami na obdobný predmet zákazky) pri vstupe uchádzača do súťaže, ktorý v predchádzajúcich podobných súťažiach nepredkladal ponuku - miestni dodávatelia predkladajú vyššie ceny pre miestne dodávky ako pre dodávky do vzdialenejších destinácií - vznikajú významné rozdiely medzi ponukami uchádzača na rovnaký štandardizovaný výkon v rôznych verejných obstarávaníach, veľakrát pozorovateľné u viacerých uchádzačov predkladajúcich len „krycie ponuky“